

na tem shodu seveda brez vsakega obotavljanja pridružili razumnikom ter obsodili »spravne« predloge kranjskih liberalcev.

Treba pa bo, da se na tem shodu tudi določi, da se pri presojevanju slovenskega rodoljubja pri razumniki ravno tako ravna kakor pri kmetih. Kdor ima liste kakor je »Slov. Narod«, ki govori in dela v nemškem smislu, tisti se naj ravno tako proglasi narodnim izdajcem, kakor kak prijatelj »Štajerca«. Magari če bodo med »proglasenimi« tudi državni ali deželni poslanci! Postanimo enkrat brezobzirni!

Potem še le, ako se to zgodi, imel bo »Slov. Narod« kot slovenski list nasproti javnosti isto veljavo kot »Štajerc«. Vsak dan lahko prinese kakor »Štajerc« cele kupe spravni predlogov, a vsak bo vedel, odkod prihajajo in koliko zaslonbe imajo v narodu.

Kmetijske zadruge na Francoskem. *)

Kdor ima le količkaj sočutja za našega kmeta, razveselil se je, ko je sprejel državni zbor 18. dec. 1901 zakon o kmetijskih zadrugah. Bila pa je tudi že skrajna sila. Kmeta je potisnil na jedni strani boj proti kapitalizmu, a na drugi težki davki globoko v dolgove, iz katerih se nikdar sam ne bi mogel rešiti. Pomoči mu more edino dobra stanovska organizacija. Ko se mu je po dolgem čakanju ista obljubila, sme upati na zboljšanje žalostnih svojih razmer. Čakanje je bilo res dolgo, kajti predložen je bil zbornici načrt o kmetijskih zadrugah že l. 1891 a sprejet po dolgih desetih letih. Vse hitreje se je vršila kmetijska organizacija na Francoskem. Ko so bili v francoski zbornici leta 1884 potrjeni predlogi glede obrtnih zvez in se je prebral v drugem zasedanju 3. odstavek pravil, glaseč se: »Zadruge imajo nalogo varovati gospodarske koristi obrtnega in trgovskega stanu — — — itd.», prekinil je poslanec Oudet branje: »zakaj tudi ne varovati koristi kmetijskega stanu.« Predlog kmetijskih zadrug, ki takrat niti samostojno sestavljen ni bil, sprejel se je kmalu. Čez par let že je bilo ustanovljenih 1700 podružnic združenih v 10 večjih kmetijskih zadrugah, ki so šteje nad 700.000 udov. In to se je zgodilo na Francoskem, kjer kmetstvo ljudstvo ni kazalo

nič veselja do združenja, kajti njih beda ni bila tako kričeča, kakor pri nas.

Da moremo spoznati veliko potrebo in korist zadrug, pogledajmo njih delovanje.

Te zadruge pričele so delovanje z nakupovanjem gnojil in krme, stvari, ki so najbolj potrebne kmetu, in povzročile so velik upliv na trgovino s temi potrebščinami. Kmalu na to so si nakupile skupna kmetijska orodja zlasti dražjih strojev, katerih si posamezniki ne morejo omisliti n. pr. mlatilnice na par, slamoreznice itd. in prevzele so preje od države urejevano kanalizacijo in osuševanje močvirja. Pozneje pa so ustanovile zadrugne mlekarne, sirarne itd.

Ne pridejo tu v poštev le mlekarne, sirarne in slične naprave, katere smo deloma omenili, ampak ustanovitev tovarn za salami, klobase, nudelne, makarone in druge jestvine. Uradniki in delavci v teh tovarnah ne dobijo le stalne plače, ampak tudi delež pri končnem dobičku, kar jih brezdvomno tudi spodbuja k pridnosti in vestnosti.

Ustanovile so francoske zadruge svoje posojilnice v veliko pomoč svojim udom. Pri zavarovanju proti ognju in toči zastopajo deloma agenturo večjih zlasti deželnih zavarovalnic ali pa so ustanovile lastne zavarovalnice pred vsem proti nesrečam pri živini in zavarovalnice za življenje. Poslednje imajo tako urejene, da plačujejo oni udje, ki pristopijo k nji z 25. letom 5 frankov (4.05 kron av. velj.) ostalo pa prispeva za ude zadrugni fond. Zavarovanici si s tem priskrbe pokojnino za starost, katero dobe po 65. letom v znesku 263 frankov (213.48 kron av. velj.). Tako je vsak zavarovanec rešen strahu pred starostjo, ko mu roke opešajo, na drugi strani pa dela sitnosti občini.

Posamezne zadruge imajo svoje bolniške blagajne, iz katerih se vzdržavajo zadrugni zdravniki in podpirajo uboge udove in sirote umrlih zadrugnikov. V krajih pa, ki so ali preveč oddaljeni od mesta, ali ne morejo vzdrževati zdravnika, so zadrugne lekarne uravnane po zdravnikovem navodilu.

Posebno pa nam morajo ugajati pri francoskih zadrugah posredovalna sodišča. Seveda si ne smemo misliti, da se tu razpravlja o kriminalnih zločinih ali pa, da obsojajo v zapor, ampak ta posredovalna sodišča imajo, kot že beseda sama pove, namen posredovati in pomirjati osobito pri prepirih, ki nastanejo vsled nevednosti prizadetih. Pomislimo le na nepotrebne pravde naših kmetov zaradi mej. In ravno take pravde so spravile že mnogo kmetov na kant. Dobička tako drugi nima kot advokat. Ta sodišča prav uspešno delujejo.

Za vzgled naj zadostuje posredovalno sodišče v Belleville. V 3—4 letih se je pred tem sodiščem poravnalo nad 170 prepir.

Nič manjšega pomena niso zadrugne delavske posredovalnice, ki so tudi od vlade potrjene. V zvezi z drugimi zadrugami prav uspešno delujejo.

Kmetijske zadruge že same na sebi so prava šola za kmeta. Saj v njih se nauči vsega, kar potrebuje v svojem stanu. Vendar pa ni zadovoljen francoski kmet, da bi se moral še le odrašen učiti vsega, ampak zahteva že v mladosti pouka v umnem poljedelstvu. Pred vsemi zasluži v tem oziru pohvalo bretonski kmet. V vsaki bretonski ljudski šoli poučuje se dečke poleg drugih predmetov nekaj ur v poljedelstvu, deklice pa dobivajo poduk o gospodinjstvu.

Da dobe zadrugniki dovolj dobrega berila, ustanavljajo zadruge ljudske knjižnice. Potreba ljudskih knjižnic se vedno tudi pri nas povdarja — a žal bože — ustanovi se jih malo.

Videli smo delovanje francoskih kmetijskih zadrug. Res zavidati smemo Francoze. Preteče še nekaj desetletij, predno bo našemu kmetu vse tako dobro preskrbljeno, vendar bodimo veseli, da je vsaj enkrat sprejet zakon o zadrugah — dasi šele na papirju. — Le zadruge bodo mogle spraviti kmeta do smisla za skupno delovanje in ga oprostiti polagoma hlapčevanju kapitalu. A to pomoz Bog!

Politični ogled.

Štajerski deželni zbor so nameravali takoj po velikonočnih praznikih sklicati h kratkemu zasedanju, da se Gradcu dovoli vzeti visoko posojilo. Ker pa se je bilo bati, da bodo stranke pri tem zborovanju veliko govorile in posegale celo v politične predmete, za to so opustili za sedaj sklicati deželni zbor in se ga bodo sklicali le koncem aprila.

Nemške zahteve. Nemci zahtevajo, naj se jim da še jeden Nemec kot minister, kateri bo njihov zaupni mož. Pozabljajo pa, da so sedaj vsi ministri Nemci, čeravno Avstrija po večini ni nemška, da so vsi ministri navdušeni, preveč navdušeni Nemci, da torej Nemcem ni treba še posebnega ministra, kakor ga imajo Čehi in Poljaki. A nekdo bi potreboval takega ministra in to so Jugoslovani.

Veliki nemiri. V Macedoniji in Albaniji je zopet začelo nevarno vreti. Zbirajo se ustaške čete ter silijo ljudi, naj tudi zgrabijo

Znala se je postaviti vsakemu delu, radi so jo jemali v službo in vendar je povsod čutila, da je uboga sirota; porivali so vero povsod nazaj in marsikateri surovež jo je zasmehoval. To jo je bolelo. — Katrica, že z malega zapuščena in zatirana, postala je vsled takih okolištin tužna, osamela, pa tudi možata. »Ali ni svet odprt?« si je mislila. »Pojdem tje, kjer me ne poznajo. Delati znam, morebiti se preživim.«

Šla je h gospodu župniku na posvetovanje. Duhovnik ji ni branil, meneč, če ona Boga ne zapusti, tudi Bog nje ne bode. Sklenila je torej oditi in danes se loči. Bila je pri spovedi, pokrepčala se z Najsvetejšim kruhom, ki daje človeku moč, da more korakati, kakor nekoč prerok Elija, na večno Božjo Goro, da ne omaga in se ne zgrudi. Sveta maša je ravno minula. Tu kleči torej Katrica pred cerkvijo pod križem, ki ji je oče, mati, moč, podpora in tolažba. Cerkovnik je odprl duri, potrkal Katrico na rame in rekel: »Pojdi, čas je že, ne morem te čakati.« Katrica se je stresla, kakor iz sna prebujena, zarudela in podala cerkovniku roko v slovo: »Z Bogom, stric, jaz že odhajam!«

»A kam pojdeš?«

»V Brno.«

»Le pazi, da se tam ne pokvariš!«

»Prosila sem ravnokar za to.«

»No, dobro je tako«, kimal je cerkovnik, »in če postane iz tebe tam kaka milostljiva gospa, ne pozabi na mene in pošlji mi za tobak«, dodal je pikaje.

Katrica je požrla to besedo in šla se molit na materin grob. Zelenel je na njem bršljan. Utrga si vejico, vloži jo v molitvenik, rije z roko v črno zemljo, kakor bi hotela prijeto za roko mrtvo mater, ki je spodaj nevzdrumno spala — vstane in gre nazaj v župnišče.

Gospod župnik je sedel v zeleni utici pred župniščem in zajutrkoval.

»Dobro došla Katrica! ali prideš po slovo?«

Katrica mu poljubi roko in zasepeče: »Da.«

»No, veseli me, da si se tako lepo pripravila na odhod. Sedi in poslušaj, kar ti porečem. Nimaš očeta, nimaš matere, da bi ti dali opomine in te blagoslovili; storim to jaz kot tvoj duhovni oče. — V mestu boš imela mnogo skušnjav; morebiti prideš v službo k ljudem, ki nimajo trohice vere in te bodo zasmehovali, če boš molila ali šla v cerkev. Rečejo ti, da so to neumnosti. Ne maraj za take besede in stori svojo krščansko dolžnost. Ako bi te v tem zadrževali, poišči si raji drugo službo, četudi manjšo, to nič

ne de. Bolji je mali zaslužek, da je le z Bogom pridobljen. V mestu so vojaki, zali fantje, poglede bodo metali za teboj, ali se ti bo dobrikal celo kak gospod, nikomur ne veruj, ne zaupaj! To bi bila cesta naravnost k pogubi. Ogibaj se, kjer se moreš. Bodi pravična in poštena, zvesta svojim gospodarjem, — no, pa v tem se na tebe zanesem. Tako in sedaj je dosti. Dolge pridige ti nočem govoriti; le to izvršuj, kar sem ti rekel in bode dobro. — Idi v mojo sobo! Na mizi leži zapечатeno pismo, prinesi je sem!«

Katrica prinese list; gospod župnik pogleda naslov, je li prav in reče: »Tu imaš pismo za milostljivo prednico samostana. Pisal sem ji že prej, mogoče dobiš službo takoj, ako pa ne, ostanesh nekaj dni v samostanu, da se ti ugodijo kako mesto. — Za samostan lahko poižveš. Reci milostljivi prednici, da se ji spoštljivo priporočam. In sedaj lahko greš v imenu božjem. No, ne plakaj, ne, to nič ne pomaga. V mestu ti bode treba poguma ne pa joka. Ko bi potrebovala kakega sveta, piši mi.«

Katrica je poljubila staremu župniku roko in dve debeli solzi sta padli na njo. Ni mogla govoriti, zasepetala je samo: »Povrni Vam to —«

»No, no, že prav, že dobro!« nasmehnil se je duhovnik in ji pogladil zajokano obličje.